

Η Ορθόδοξη Πίστη και το φαινόμενων των Αιρέσεων

Ορθοδοξία / Αιρέσεις

Ιερομόναχος Γεννάδιος Μανώλης, Θεολόγος· Αρχισυντάκτης Ενότητας Ορθοδοξία – Πεμπουσία

Η Ορθόδοξη Εκκλησία στη μακράιωνη ιστορία της πολλές φορές κινδύνευσε από την απειλή των αιρέσεων. Η Εκκλησία, όχι βέβαια ως Σώμα Χριστού, αφού *πύλαι άδου ου κατισχύσουσιν αυτής*^[1], αλλά τα επιμέρους μέλη της, που κατά καιρούς γίνονται θύματα λύκων, που εμφανίζονται με ένδυμα προβάτων^[2]. Και σήμερα η απειλή αυτή είναι υπαρκτή , αφού και σήμερα δρουν εκατοντάδες αιρέσεις εξαιρετικά επικίνδυνες για τον άνθρωπο.

Η παρουσία των αιρέσεων αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο είναι παρόν από την πρώτη παρουσία της Εκκλησίας στην πορεία της για τον Ευαγγελισμό του κόσμου. Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια εμφανίστηκαν στους κόλπους της Εκκλησίας διάφορες αιρετικές αντιλήψεις, αποτέλεσμα της αδυναμίας μερίδας των πρώτων χριστιανών να κατανοήσουν την νόημα του Ευαγγελίου, οι οποίες όμως

αντιμετωπίστηκαν και καταπολεμήθηκαν από τους αγίους Αποστόλους[3]. Η αίρεση υπήρξε ένα φαινόμενο που ήδη από απόστολο Παύλο θεωρείται ως μία έκφραση του μυστηρίου της ανομίας[4]. Από τον 4^ο όμως αιώνα εμφανίσθηκαν μεγάλες κακοδοξίες που συντάραξαν την Εκκλησία.

Τον ορισμό του όρου *αίρεσις* μας τον δίνει ο Μέγας Βασίλειος, ο οποίος στον 1^ο ιερό κανόνα του γράφει, *Αιρέσεις μὲν, τούς παντελῶς ἀπερῶρημένους, καί κατ' αὐτήν τήν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους*[5]. Ο καθηγητής Π. Χριστινάκης τονίζει μεταξύ των άλλων ότι αίρεση είναι η απόκλιση από του ορθοδόξου δόγματος, η διαφορετική πίστη από την πίστη της Ορθοδόξου Εκκλησίας[6]. Η λέξη *αίρεσις* προέρχεται από το ρήμα *προτιμῶ*, *διαλέγω* και δηλώνει, ως προς την θεολογική της χρήση, την αντίθεση προς την καθολική πίστη και διδασκαλία της Εκκλησίας, από ένα ή περισσότερα μέλη της. Οι αιρέσεις αμφισβητούν την αυθεντικότητα της χριστιανικής πίστες και εισάγουν στην παράδοση και τη δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας λανθασμένες αντιλήψεις κακοδοξίες. Την ίδια όμως στιγμή το σώμα της Εκκλησίας (κλήρος και λαός) ενεργοποιούνται για τη φανέρωση της κακοδοξίας, πλάνης και την αποκατάσταση της αληθείας, αποτέλεσμα αυτής της ενεργοποίησεως του σώματος της Εκκλησίας είναι η περιφρούρηση της ορθής πίστεως, της Ορθοδοξίας.

Ο καθηγητής Ν. Ματσούκας εξετάζει την αίρεση σε αντιπαραβολή με τα δόγματα και εξηγεί ότι δόγματα είναι η ορθή ζωή και αίρεση η διαβρωμένη και εσφαλμένη [7].

Τέλος ο καθηγητής Ι. Καρμίρης κατηγορηματικά ορίζει ότι *αίρεσις είναι πάσα πεπλανημένη διδασκαλία, παρεκκλίνουσα από της γνήσιας χριστιανικής πίστεως*[\[8\]](#). Μιας πίστεως, η οποία περιγράφεται στα Ευαγγέλια και οποιαδήποτε παρέκκλιση από αυτή οδηγεί σε καταδίκη και αποκλεισμό από το σώμα της Εκκλησίας, όπως προτρέπει ο απόστολος Παύλος, *εί τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε ἀνάθεμα ἔστω*[\[9\]](#). Η αίρεση λοιπόν δεν παραμένει μόνο μια ενσυνείδητη και επίμονη απόκλιση του χριστιανού από της πίστεως της Εκκλησίας, της ρητῶς και σαφῶς εκτεθειμένης, αλλά έχει και συνέπειες, αφού καταδικάζεται[\[10\]](#) με τον αποκλεισμό και την αποκοπή από το σώμα της Εκκλησίας[\[11\]](#). Επομένως όταν κάνουμε λόγο για αίρεση, μιλούμε για την εκτροπή από την αληθινή πίστη. Είναι η ναρκοθέτηση του δρόμου προς τη σωτηρία[\[12\]](#). Κατά τον απόστολο Παύλο[\[13\]](#) ο Θεός επιτρέπει να υπάρχουν μεταξύ των χριστιανῶν ψευδείς διδασκαλίες – αιρέσεις, που δημιουργούν μεν ρήγματα στην ενότητα της Εκκλησίας, προκαλούν όμως κρίση, η οποία επιτρέπει στους γνήσιους και σταθερούς Χριστιανούς να εκδηλώνουν έντονα την ορθή πίστη και διδασκαλία της Εκκλησίας και να αποφεύγουν τις μεθοδείες του Διαβόλου[\[14\]](#).

Στο ερώτημα ποιοι είναι οι αιρετικοί, την απάντηση τη δίνουν οι ιεροί κανόνες, οι οποίοι μεταξύ των άλλων ορίζουν πως, *αίρετικούς δέ λέγομεν, τούς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καί τούς μετά ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας ἔως πρὸς δέ τούτοις, καί τούς τήν πίστιν μὲν τήν ὑγιή προσποιούμενους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δέ, καί ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις*[\[15\]](#). Την παρουσία των αιρετικῶν είχε ήδη επισημάνει ο απόστολος Πέτρος κατά τους χρόνους της Καινῆς Διαθήκης γράφοντας *Εγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφήται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἵρέσεις ἀπωλείας*[\[16\]](#). Το χαρακτηριστικό στοιχείο των αιρετικῶν επισημαίνει και καθηγητής Μ. Φαράντος, ερμηνεύοντας τον Γρηγόριο Νύσσης σημειώνοντας πως, *οι αιρετικοί έχουν ισχυράν ροπήν προς τον υποκειμενισμόν και τον φιλελευθερισμόν. Οι αιρετικοί...δεν θεολογούν, βασικῶς, ἀλλὰ δογματίζουν κατ' ἐξουσίαν, παραμελοῦντες τα του Θεοῦ ἡ ἐαυτῶν υπολήψει*[\[17\]](#).

Κατά την Ορθόδοξη πίστη η αλήθεια δεν είναι μια αφηρημένη έννοια ή μια διανοητική σύλληψη. Η αλήθεια είναι πρόσωπο, είναι το πρόσωπο του Θεανθρώπου [\[18\]](#). Η Εκκλησία αποτελεί το σώμα Του, ευαγγελίζεται το Χριστό, μεταδίδει το Χριστό, ζει το Χριστό, παραδίδει το Χριστό και το ευαγγέλιό Του, όχι ως ιδεολογία, αλλά ως εμπειρικό γεγονός όπως το έζησαν και καθώς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου[\[19\]](#).

Αντίθετα η αίρεση επιλέγοντας, απορρίπτοντας, προσθέτοντας ή αφαιρώντας από την πληρότητα της εν Χριστῷ Ἰησοῦ θείας Αποκαλύψεως παραμορφώνει την

αλήθεια, παραμορφώνει δηλαδή το Χριστό. Πολύ χαρακτηριστικά επισημαίνει σχετικά ο αγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς, καί γάρ οί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας εἰσί, καί οί μή τῆς ἀληθείας ὄντες οὐδέ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εἰσί [\[20\]](#). Κάθε δηλαδή διδαχή ποικίλη καί ξένη [\[21\]](#), η οποία χωρίζει ή αυτονομεί το Πρόσωπο του Χριστού από το Μυστήριο της Εκκλησίας, κατά την διδασκαλία των θεοφόρων Πατέρων της Εκκλησίας μας, είναι πλάνη, η οποία ουδεμία σχέση έχει με την αλήθεια.

Στην συνέχεια θα προσπαθήσουμε εν συντομία να σκιαγραφήσουμε ορισμένα από τα αίτια του φαινομένου των αιρέσεων, που οδηγούν εν τέλει στην πλάνη και την αίρεση. Η γενεσιουργός αιτία υπήρξε εξ αρχής η αυτονόμηση της ανθρώπινης λογικής από την παράδοση και την κοινή συνείδηση της Εκκλησίας. Η εγωιστική και αλαζονική αντίληψη ότι ο άνθρωπος μπορεί μόνος του να κατανοήσει και να ερμηνεύσει την αλήθεια του Θεού. Έτσι οι αιρετικοί απορρίπτουν οτιδήποτε δε χωρά στο νου τους και ερμηνεύουν με δικό τους τρόπο την πίστη της Εκκλησίας [\[22\]](#).

Η χρησιμοποίηση πηγών και παραδόσεων από άλλες θρησκείες (Ιουδαϊσμός, ανατολικές θρησκείες, μαγεία, χαρτομαντεία, αστρολογία φενγκ σουί, ομοιοπαθητική, γιόγκα κ.λ.π.), καθώς επίσης και στοιχείων της φιλοσοφίας με σκοπό να εκλογικεύσουν τις δογματικές αλήθειες, που η ανθρώπινη λογική δεν μπορεί να ερμηνεύσει χωρίς πίστη στον Τριαδικό Θεό μέσω της λατρευτικής και

της *έν Χριστώ ζωής*[\[23\]](#).

Η εγωιστική παραμονή στην αρχική τους πλάνη οδήγησε τους αιρετικούς να αποκοπούν από την παράδοση και το σώμα της Εκκλησίας, περιφρονώντας ακόμη και τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων. Συνέχισαν παρά τη διαπιστωμένη από την Εκκλησία πλάνη τους, να διαδίδουν τις ατομικές επινοήσεις και δοξασίες και να δημιουργούν δικές τους ομάδες και παρασυναγωγές.

Σε αρκετές περιπτώσεις και η πολιτική εξουσία ή η ακόρεστη επιθυμία για εύκολο πλουτισμό οδήγησε πολλούς ανθρώπους στην πλάνη σε θέματα πίστεως δια να μπορέσουν να καλύψουν με ένα θρησκευτικό πέπλο τις ανομίες τους[\[24\]](#), παρασύροντας όμως στο σκότος και στην αμαρτία ανθρώπους ολιγόψυχους, ολιγόπιστους, πνευματικά αδύναμους, με αποτέλεσμα να γιγαντωθούν οι αιρέσεις και να επικρατήσουν σε μεγάλο πληθυσμό της ανθρωπότητας ιδίως σήμερα όπου ο άνθρωπος αναζητά τα εφήμερα και δεν αποζητά τα ουράνια.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως η κάθε αίρεση αποτελεί ως προς την αφετηρία εκκίνησής της επανάληψη της ίδιας εκείνης αρχέγονης πειρασμικής προσβολής. Αποτελεί μία άλλη πίστη, μία άλλη στάση ζωής, την οποία όπως σημειώνει ο άγ. Ειρηναίος Λυώνος, ούτε προφήτες εκήρυξαν, ούτε ο Κύριος edίδαξε, ούτε οι απόστολοι παρέδωσαν[\[25\]](#). Πρόκειται για τρόπο ζωής που βρίσκεται εκτός των εκκλησιαστικών συντεταγμένων. Είναι δρόμος που ο κάθε αιρετικός τον διανύει κατά τρόπο αδιάκριτο και απληροφόρητο, γιατί πείστηκε με την υπόσχεση πάλι μιας άπονης και ψευδεπίγραφης σωτηρίας[\[26\]](#).

Σήμερα πολλοί άνθρωποι αναζητούν την αλήθεια και τη σωτηρία στην πλάνη, στα είδωλα, στα ψεύδη, στον πλούτο και την ηδονή ή σε διάφορες άλλες μεθοδείες του διαβόλου. Η Αλήθεια όμως που οδηγεί στην *έν Χριστώ τελείωσι* και γίνεται μέσο σωτηρίας και πνευματικής ελευθερίας και αγαλλιάσεως βρίσκεται μέσα στην Εκκλησία είναι ο ίδιος ο Κύριος, ο Θεός και δημιουργός των πάντων, ο οποίος θυσιάστηκε *διά τήν ήμῶν σωτηρίαν*.

Παραπομπές:

[\[1\]](#) Μτθ. 16, 18.

[\[2\]](#) Μτθ. 7. 15.

[3] Ι. Καρμίρη, «Αίρεσις», *ΘΗΕ*, τόμ. 1ος, Αθήναι 1962, στ. 1088.

[4] Β΄ Θεσσ. 2, 7.

[5] Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλή, *Σύνταγμα των θείων και ιερών κανόνων των τε αγίων και πανευφήμων αποστόλων, και ιερών οικουμενικών και τοπικών συνόδων, και των κατά μέρος αγίων Πατέρων*, τόμ. Δ΄, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνησιν 1992, σ. 89.

[6] Π. Χριστινάκη, *Θέματα Κανονικού και Εκκλησιαστικού Δικαίου Α*, εκδ. Συμμετρία, Αθήνα 1994, σ. 127.

[7] Ν. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β. Έκθεση της Ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική Χριστιανοσύνη*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 20.

[8] Ι. Καρμίρη, «Αίρεσις», στ. 1087.

[9] Γαλ. 1, 9.

[10] Γεω. Καχριμάνη, «Αίρεσις, (Κανονικόν και Εκκλησιαστικόν Δίκαιον)», *ΘΗΕ*, τόμ. 1ος, Αθήναι 1962, στ. 1090.

[11] Γεω. Μανώλη, «Το Συνοδικόν και ο αναθεματισμός της ελληνοειδωλολατρείας», *Άξιον Εστί*, τεύχ. 5, Μάρτιος - Μάιος 2008, σ. 7-9.

[12] Αρσ. Βλιακόφτη, *Σύγχρονες Αιρέσεις. Μια πραγματική απειλή*, εκδ. Παρακταθήκη, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 70.

[13] Α΄ Κορ. 11, 19.

[14] Γεω. Καχριμάνη, «Αίρεσις, (Κανονικόν και Εκκλησιαστικόν Δίκαιον)», στ. 1090.

[15] Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλή, *Σύνταγμα των θείων και ιερών κανόνων των τε αγίων και πανευφήμων αποστόλων, και ιερών οικουμενικών και τοπικών συνόδων, και των κατά μέρος αγίων Πατέρων*, τόμ. Β΄, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνησιν 1992, σ. 181.

[16] Β΄ Πέτρ. 2,1.

[17] Μ. Φαράντου, «Ορθοδόξως και αιρετικώς θεολογείν κατά Γρηγόριον Νύσσης», *Θεολογία* 70 (1999), σ. 265.

[18] Βασ. Γεωργόπουλου, «Το μυστήριο της Εκκλησίας και το φαινόμενο των αιρέσεων», *Εφημέριος*, Ιούλιος 2009, σ. 21.

[19] Λκ. 1,2.

[20] Γρηγ. Παλαμά, *Αναίρεσις γράμματος Ἰγνατίου Ἀντιοχείας*, ΕΠΕ 3, σ. 606.

[21] Εβρ. 13, 9.

[22] Αρσ. Βλιακόφτη, *Σύγχρονες Αιρέσεις. Μια πραγματική απειλή*, σ. 71.

[23] Βλ.: Αντ. Αλεβιζοπούλου, *Αποκρυφισμός - Γκουρουϊσμός - «Νέα Εποχή»*, Αθήναι 1997.

[24] Απ. Νικολαΐδη, *Κοινωνιολογία των Αιρέσεων. Από την αίρεση στην εκκλησία και από την Εκκλησία στις αιρέσεις και το μυστικισμό*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2009, σ. 171.

[25] Ειρ. Λυώνος, *Έλεγχος και Ανατροπή της Ψευδωνύμου Γνώσεως*, 8,1.

[26] Βασ. Γεωργόπουλου, «Το μυστήριο της Εκκλησίας και το φαινόμενο των αιρέσεων», σ. 22.

<https://bit.ly/3nUvhEV>